

futuros vsus implet. Ex quo facile colligis, illum à Vitali, perinde atque Luna lumen à Sole manare. *VRANA.* Patieris & hoc potestremum tibi, ô diuine Aesculapi, isto colloquio proponi. Crescente & inualescente lunari radio ac lumine, crescunt & inualescunt aquarum motus, corporum humiditates, & ossium medulla. *AESCVL.* Ita crescente inualescenteque animali spiritu, cum corporum, tum ingeniorum motus & actiones crescunt ac inualescunt. Sed hæc leuiora sunt *VRANIA*, quam à me demonstrari debeant, & à te proponi. Quare si deinceps quid habes grauius deprome, & nouum colloquium institue.

Crescete lunari radio, crescunt aquarum motus.

Crescente spiritu animali, crescunt corporum & animorum motus.

Dialogus quintus de collatione facultatis radiorum planetarum cum humani corporis facultatibus.

VRANIA.

S *VBEREOR* ter maxime Aesculapi, ne nimium sciscitando tibi sim molesta. Non desinam tamen, donec silentium mihi indixeris: persuasam ingenui esse animi, cui multum debeas, plurimum debere velle. Pergam itaque res meas cœli excutere, vt propositæ harmoniæ corporis humani cum cœlo rationem, qua cœptum

est via, assequar. Dic itaque per Panacem & Hygieinam charissimas tuas filias, quid sibi vult, quod planetae septem, qui mundum sensibilem dispensant, circulisque suis, & radiis illum complectuntur, si segenius solito sua obiverint munera, vel inferiori mundo salutare suos negaverint ignes, tam certam ei presentant internecionem, quam quae omnium est certissima? *AE S C.* Dic, *Vrania*, per caelestes tuas hierarchias, quid sibi vult, quod tres facultates vitae humanae dispensatrices, cum his quae naturali ancillantur, quatuor numero (quae simul sumpta septenarium compler, quotus est tuus planetarum ordo) si solitas suas actiones intermiserint, & spirantes hinc inde radios, rebus corporis vegetandis, sustinendis, ac modificandis sanequam necessarios negaverint, humano corpori tam certam intentat ruinam, quam quae maxime certa est? *V R A N.* Emoriar, si quenquam audiui accuratius philosophantem. Placet paulo altius ea de re colloqui. Certum est, *Aesculapi*, naturali Solis facultati (quae de proprio orbe benefica radiorum distributione per totum mundum ad rerum illius conseruationem effunditur) quatuor planetas imprimis subscriuire, & auxiliares adesse. In quibus Luna primo loco

C iij

Planetarum mundum dispensantium actio, & praesentia, rebus terrae est sanèquae necessaria.

Facultatum vitam dispensantium, cum his quae illis ancillantur actio & praesentia, rebus corporis, &c.

Naturali Solis facultati quatuor planetae de omnibus maxime ancillantur.

recensetur, illis materiae copiam cum succo humido suppeditans. Secundo Saturnus, succi illius retinendi facultatem desuper instillans. Tertio Iupiter, succum eum in propriam rei substantiam mutans & coquens. Postremo Mars, quæ sunt inutilia & aliena segregans, dissipans, & in ambientem aerem vel aliter exhauriens: ne si moram illic diutius fecerint, vitium adferant. Quæ sententia, ecquid tibi placet, Aesculapi. *AE S C. Valde,*

Naturali humanorum corporum facultati quatuor ministræ maxime ancillantur.

Vrania: sic naturali humanorum corporum facultati, quæ ex icinore veluti fonte quodam, per Venas seu riuulos, omnibus corporis partibus benefica distributione alimoniam præbet, quatuor ancillæ subministrant. *Attrahens* imprimis facultas, quæ conuenientem cuique particulae succum expetitum attrahere solet: quapropter materiae copiam ex qua quæuis particula nutrienda est, suppeditat. Secundo *retens*, quæ attractum succum eousque retinet, donec alteratrix eum in naturam partis mutauerit. Tertio *alteratrix* sine coctrix, quæ id quod attractum est, & aliquandiu retentum, alterat, immutat, concoquit, ac parti alende apponit & assimilat. Postremo *expultrix*, quæ à coctione tam inutilia quàm aliena segregat: excrementa que

*singula ex corporis partibus singulis pellit: ne
 si moram diutius ibi traxerint, putrescant,
 & vitium adferant. V R A N. Bene equi-
 dem, Aesculapi: sed stellatorum globulorum
 chorus omnis, imò Verò caelorum ordo vni-
 uersus, proprio temperamento, natiuis quali-
 ratibus, necnon mutuo cōsensu, se & res mū-
 di omnes sustinens, atque (ut postea fufissime
 demonst^rabo) quodammodo adiutans, quid
 in humano corpore simile reperiet? A E S C.
 Cum facultatibus humani corporis, & ea-
 rum famulatu, partes eiusdem tam principes,
 quam illis succenturiatas, Vrania: quas con-
 tubernij iure, mutuas operas tradere, & opē,
 ceu fraternam, miro concentu & consensu de
 temperamentorum & qualitatum concilia-
 tione, simul dare, & accipere quis non videt?
 Quotus est his qui Hippocrati nepoti meo,
 bonorum omnium auctori, à quo nihil vn-
 quam perperam est dictū, nec scriptum, Gale-
 no item alumno meo incomparabili, nomina
 dederunt, qui non intelligat facultates, corpo-
 ris & vite aurigas, sibi inuicem subseruire,
 præsto esse, & sociis auxiliis ad temperan-
 das res hominis se mutuo iuuare? In quo si
 hares, naturalem facultatem omnium pri-
 mam in hęc scenam tibi produco: quam vi-*

Planetæ vt etiã
 stellæ alix, se
 mutuo quodam
 modo iuuant ac
 temperant.

Facultates hu-
 mani corporis
 vt etiam res e-
 iusdem alix, se
 mutuo quodam
 modo iuuant ac
 temperant.

Naturalib' cor-
 porū instrumen-
 tis ex se cogē-
 tibus incho-
 mialibus con-
 sult.

tali materiam, passionemque sufficere, fidem
 vbiq; faciunt mei Asclepiade: vti etiam
 animale, vitali auxiliarem esse, dum pe-
 ctus cum pulmonibus, alimenti, refrigeriique
 gratia, mouet, & excitat. Rursum, animali
 reliquas duas adesse, dum ei materiam pabu-
 lumque & spiritum transmittunt. Sic natu-
 ralem vitalis fouet, dum ei per arterias cum
 animalis adminiculo, aspirat. Quod etiam
 ad eas facultates quæ naturali ancillantur, a-
 ptare poterimus. Nam attractricem per suos
 villos transversos & circulares, iuuat reten-
 trix: & hæc rursum ab attractrice, per fibras
 rectas iuuatur. In summa, attractrix altera-
 trici seu coëtrici famulatur: vti etiam reten-
 trix & expultrix: similiter formatrici nu-
 trix, quæ subsidiaria & quasi ministra cum
 auëtrice illi exhibetur. *V R A N.* Eximius
 es doctor Aesculapi, & rerum corporis ma-
 gister ad vnguem factus: sed agè, si non fue-
 rint in officio Luna, aut Iupiter: vel, si for-
 tasse impediuntur, vt per illorum eclipses fie-
 ri solet, non idcirco existimandum est ob
 id Solem ociari, aut cessare: tametsi res terræ
 cū illo dispensent. *A E S C.* Sic dum sopiuntur
 vel impediuntur naturalis facultas &
 animalis, quæ Ioni & Lunæ inauthorantur,

Luna & Iupiter
 impediri possunt
 saluo Sole.

cor vnâ cum visali suo spiritu affici, cessare,
 & ocuari (tâmet si cum illo corpus agant, &
 eius res dispensent) credendum non est. Qua
 in re si dubitas, te meus facile docebit Gale-
 nus. Si animal, inquit, neque sentiendi, neque
 mouendi ab electione facultatem habuerit,
 neque nutriatur, hoc est, si sopitas facultates
 duas sustinuerit, animale nimirum, & na-
 turalem (sicuti in latentibus animalibus mul-
 tis per hyemem contingit) nihilominus viue-
 re, quod cor mâserit illæsum, haud quaquam
 negandum est. Hæc Galenus meus, vbi que
 sanè magnus. *V R A N.* Mc profectò, Ae-
 sculapi, totam in tui admirationem rapis, vs-
 que adeo eruditè loqueris. Caterùm, Sol quem
 Veteres philosophi cum Alcinoo Platónico, sa-
 bene memini, ceu rerum inferiorum summum
 gubernatorem, & venerati sunt, & colue-
 runt: cuique generationem largiti sunt, vim
 ex se genuinam habet & natiuum lumen,
 vnâ cum facultate qua actiones varias &
 multiplices perficit. Luna contrâ, tâmet si so-
 ror tradatur, & cum illo in eodem Latona
 ania tuæ vtero gestata. *AE S C.* Sic natura-
 lia corporum instrumenta, Solem illustrato-
 rem & fautorem agnoscentia, vim ex se con-
 genitam habent, qua actiones suas commodè

Animalis facul-
 tas & naturalis
 sopiri possunt
 salua vitali.

Soli ex se vis cõ-
 genita & lumẽ
 inest, Lunæ con-
 trâ.

Naturalib⁹ cor-
 porũ instrumen-
 tis ex se conge-
 nita vis inest: a-
 nimalibus con-
 trâ.

perficiunt. Animalia, Luna ex parte mancipata, contrā: tametsi in vno corpore, sedem utraque habeant, & ab eodem gestentur baulo. Nam ex meo Galeno, cognatum sensus principium animalia instrumenta nequam admittunt: sed aliunde, veluti lumen Luna, illis suppeditarur, & adest. V. R. A. N.

Iouialis in celo natura, rebus terre admodum est benefica.

Aesculapi, planeta ille, quem tuus Mercurius in suo $\text{ιατρομαθηματινω αιμαρετοιου}$ nuncupat, hoc est, sanguificum, dum in celo valet, temperata radiorum distributione, & saluari calore, inferiora quaeque, cum Sole, fecundat, Vegetat, & animat. Vnde Graecis $\alpha\epsilon\sigma\kappa\lambda\alpha\pi\iota$, hoc est, à vita, Zeus: & Latinis Iupiter, quasi iuuans pater, nomen habet. Dum verò languet, in his omnibus parcius agit, ac remissius operatur.

Naturalis in homine facultas rebus corporis admodum benefica.

AESCV. Ingeniose quidem, Vrania, multis me oneras ut succumbam: insurgo tamen, & ut Palma, quanto onerosior, tanto Vegetior emergo. Itaq; naturalē vim & sanguificam in hepate facultatem, omnibus à te propositis obucio. Quae dum in humano corpore valet, omnia temperata sanguinis distributione, & saluari calore, alit, fouet, ac sustinet. Dum verò languet, imbecilla fit, deprauatur, aut laeditur, vel sanguis ipse, cuius of-

ficina est illa, largius quàm par sit hauritur, hominem malè afficit: atque iamiam posita contrario modo agit: imò Verò vitæ periculum intentat. Quod vtrique verissimum esse, maximo suo malo (si tamen malum dicenda est mors) abundè fidem faciunt, qui peringentes & vndosas sanguinis profusiones, animam, vt canit poeta, cum sanguine fundunt.

V R A N. Moneo quidem aduersum te multa, Aesculapi, sed nihil vt vincam promoveo. Age, dum audis, imò Verò dum vides septem planetas, sedibus, motu, actionibus, & qualitatibus disclusos esse, mutua tamen conspiratione, duce solaris maiestatis ineffabili spiritu, sic inter se colligari, & concentu respondere, vt in conseruanda vniuersitatis rerum orbiculata (quemadmodum dicebat Socrates) cathena, modificãdisque inferioribus omnibus, nunquam aberrent: quid cogitationi meæ de numerosa humani corporis supellectile pro his representabis? *A E S C V L.*

Facultates tres humanum corpus dispensantes, Vrania, cum his quæ naturali subministrant, & ancillatur, numero quatuor, septenariũ cum iam dictis tribus simul efficiẽtes, quotus scilicet est tuorum planetarum ordo, vt antea dictum est. Nam illas in perfecto

Planetis mira inest concordia in discordibus naturis & locis, ad temperandã rerum inferiorũ vniuersitatẽ.

Facultatibus humani corporis mira inest concordia in discordibus naturis & locis, ad temperandã rerum corp. vniuersitatem.

animante, substantia, motu, actionibus, instrumentis, sede, & qualitatibus dissociari, nemo negabit philosophus, nedum medicus: mutua tamen conspiratione (natio calore duce cum suo spiritu) ad ultimam vsque vitæ periodon, humani corporis harmoniã tam belle tueri, & in seruandis, modificandisque illius rebus tam sedulo aduigilare, vt nihil su

Quelibet cœli planetã tria inseparabilia semper comitatur.

Quodlibet hu-

mani corporis instrumentũ tria inseparabilia semper comitatur.

prã, nihil melius. *V R A N.* Intelligis, *Aesculapi*, in quouis cœlorum planeta, motum, radium, & ex his defluuium, ad conseruandam rerum mundi numerosissimam sobolem, sic perenni federe inter se ligari & sociari, vt diuelli nunquam possint, nisi veniente mundi interitu, & vniuersali ruina quæ curãta obolebit. *A E S C.* Sic intelligis, *Vrania*, aut saltem scire debes, in quouis humani corporis instrumento, insitum spiritum, innatum calidum, & humidum primigenium vsuique fundamentum ac prima substantia, ad sustinendam & regendam rerum corporis œconomiam, sic inter se inuito federe conuenire, ligari & sociari, vt diuelli nunquam possint, nisi adueniente totius corporis interitu. Tanta enim tamque sibi consentiens, & continuata est illorum societas & harmonia, vt semper mutuas operas tradat: nihilq; vnum,

alterius ope destitutum efficere possit: perinde atque in caelo & stellis fieri necessario solet. V R A N. Diuine loqueris, atque erudite respondes, Aesculapi: sed à mathematicarum predictionum consultissimis didici, quod à Marte & Saturno planetis, ut loquitur Ptolemaeus, maleficis, quoties Sol & Luna inaspicata facie & radio pulsantur, aut cum his per magnas eclipses sinistrè copulantur, tum rebus, tum etiam corporibus detrimenta hinc maximè augurantur. A E S C. A consultissimo verum medicarum parente meo Apolline didici, Vrania, quod à bile flaua, & melancholico succo, noxiis humoribus & maleficis, quoties vitalis facultas, & naturalis (quæ in corpore se habent, ut in mundo Sol & Luna) exagitantur, pulsantur, & cum sanguine vitiantur, aut quomodocunque aliter, ut per febres (quæ fortasse in corpore se habent, ut in caelo eclipses) grauantur, & impediuntur: cum animis, tum corporibus mala grauisima promittunt, ac in augurantur. Quod tam verum esse existimare debes, quam memoratarum facultatum, vitalis (inquam) ac naturalis, Solem & Lunam fontes esse. In cuius rei fidem, Claud. Ptolemæi incomparabilis rerum cæli magistri verba hinc tibi sub-

A Marte & Saturno, Solis ac Lunæ harmonia turbari potest.

A bile flaua & melancholia, vitalis facultatis, & naturalis harmonia turbari potest ac vitari.

scribam: ὁ ἥλιός (inquit) ἔστι πηγὴ τῆς ζωῆς
 Δωόμεως, ἢ ἡ σελήνη, τῆς φυσικῆς. quod est,
 Sol fons est vitalis facultatis, Luna verò na-
 turalis. In quo præsens colloquiū tibi claudio.

Dialogus sextus, de applicatione in-
 nati Solis caloris ad natiuum huma-
 norum corporum calorem.

VRANIA.

NUNC demum illud verum esse
 intelligo, Aesculapi, quod vulgò
 dici solet, deorum filij omnia no-
 runt. Proximo colloquio, & item
 superioribus, rerum ex parte coeli à me pro-
 positarū similitudines & coaptationes cum
 his quæ sunt in hum. no corpore, non solum
 sagaci intentione, sed etiam mira animi au-
 ditate ex te audiui: cuperem deinceps reliqua
 eadem attēione auscultare. Quare per Hip-
 politum paternis imprecationibus ab equis di-
 laniatum, & Dianæ amictæ tuæ rogatu, abs
 te in vitam reuocatum: perque Androgeum
 Minois filium ab Atheniensibus interfectū,
 & vita itidem à te donatum, peto & obte-
 stor, ne mihi querenti & proponenti deesse